

ZADRUGA.

Glasilo »Zadružne Zveze v Celju«.

Ustanovna skupščina Zveze jugoslovanskih hranilnic (Saveza jugoslavenskih štedionica).

Zveza jugoslovanskih hranilnic je imela dne 10. decembra 1910. v dvorani Mestne hranilnice ljubljanske v Ljubljani svojo ustanovno skupščino. Te skupščine se je udeležilo po svojih zastopnikih deset hranilnic, in sicer: 1. Mestna hranilnica ljubljanska (Ubald pl. Trnkóczy), 2. Mestna hranilnica v Kranju (tajnik Z. Valenčič), 3. Južnoštajerska hranilnica v Celju (pravni konzulent Lovro Baš), Mestna hranilnica v Novem mestu (pis. ravnatelj Ivan Krajec), 5. Mestna hranilnica v Radovljici (tajnik Vinko Hudovernik), 6. Mestna hranilnica v Kamniku (župan dr. Alojzij Kraut), 7. Občinska hranilnica v Krškem (tajnik Fran Kerin), 8. Občinska štedionica u Berkovcu in 9. Občinska štedionica u Obrovcu (obe predsednik in župan Mihovil Novakovič, 10. Mestna hranilnica v Idriji (tajnik Julij Novak).

Dozdaj so zglasile svoj pristop in so članice Zveze naslednje hranilnice:

1. Mestna hranilnica ljubljanska v Ljubljani.
2. Mestna hranilnica v Kranju.
3. Južnoštajerska hranilnica v Celju.
4. Mestna hranilnica v Novem mestu.
5. Mestna hranilnica v Radovljici.
6. Mestna hranilnica v Kamniku.
7. Občinska hranilnica v Krškem.
8. Mestna hranilnica v Črnomlju.
9. Okrajna hranilnica v Kozjem.
10. Občinska štedionica u Benkovcu.

11. Občinska štedionica u Biogradu pri moru.
12. Mestna hranilnica v Idriji.
13. Občinska hranilnica v Postojni.
14. Mestna hranilnica v Kostanjevici.
15. Občinska štedionica u Obrovcu.

Izmed 21 hranilnic pristopilo jih je že 15.

Skupščino je otvoril g. Ubald pl. Trnkóczy in ji predsedoval. Pozdravil je prisrčno vse navzoče zastopnike hranilnic in je naglašal potrebo Zveze.

V imenu osnovalnega odbora je poročal g. Anton Trstenjak o snovanju Zveze, ki je prvi izprožil misel, da se osnuje Zveza jugoslovanskih hranilnic. Sestavil je pravila in vodil vse priprave. Prečital je brzojavni pozdrav hranilnice v Benkovcu in dopis Svaza českých spofitelen v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, ki zelo toplo pozdravlja Zvezo jugoslovanskih hranilnic. Povdarja, da so naše hranilnice storile važen korak in da bodo sedaj organizovane mogle tem uspešnejše izvrševati svoje vzvišeno poslanstvo, to je, pospeševati varčnost, netiti ljubezen do dela v najširših slojih naroda, s tem pa delovati za gospodarsko osamosvojenje naroda slovenskega in srbskohrvatskega. Ako bo imel naš narod čim več gospodarskih jednot, tem bode močnejši, gospodarski samostojnejši. **Dalje omenja Svaz, da ga bo jako veselilo, ako bode mogel z nami zajedno delovati za razcvit hranilništva vobče.** Naposled želi, naj bi se izpolnile vse želje naših hranilnic, naj bi Zveza cvela in se jačila v prospah naših hranilnic, ter ji kliče srčno »Na zdar«. Poročevalec dalje omenja, da je vse časopisje, hrvatsko in slovensko, oduševljeno pisalo o Zvezi ter iskreno pozdravljalo njeno ustanovitev in povdarjalo njeno veliko važnost na gospodarskem polju.

Zveza obsega vse slovensko ozemlje in Dalmacijo ter Bosno in Hercegovino.

Gosp. Anton Trstenjak je potem predaval o »**Današnjem položaju jugoslovanskih hranilnic na gospodarskem polju**«. To poročilo priobčujemo na drugem mestu današnje številke bZadruga«. Vsi zastopniki so sprejeli predavanje z živahnim odo-
»avanjem in ploskanjem, a g. predsednik se je predavatelju iskreno zahvalil.

Predavatelj je tudi govoril o obrestni meri pri hranilnicah in je svetoval, naj hranilnice svojo uložno obrestno mero le nekoliko zvišajo, in sicer od 4⁰/₀ in 4¹/₄⁰/₀ na 4¹/₂⁰/₀. O tem predmetu se je vnel živ razgovor. G. notar Lovro Baš je priporočal zvi-

šanje, navajajoč za to važne razloge, nekateri zastopniki pa so bili mnenja, da ne kaže zvišati obrestne mere, vsaj za vse kraje ni to potreba. Nadaljni koraki o tem so se poverili odboru Zveze.

Potem so se vršile volitve v odbor. Voljeni so bili soglasno: Ubald pl. Trnkóczy in Anton Trstenjak (oba Mestna hranilnica ljubljanska), Mihovil Novakovič (Občinska štedionica v Benkovcu), Lovro Baš (Južnoštajerska hranilnica v Celju), Ivan Krajec (Mestna hranilnica v Novem mestu), Ivan Valenčič (Mestna hranilnica v Kranju), Vínko Hudovernik (Mestna hranilnica v Radovljici). Za namestnike so bili voljeni: dr. Jurij Pučko (Občinska hranilnica v Krškem), Anton Slatnar (Mestna hranilnica v Kamniku), Julij Novak (Mestna hranilnica v Idriji). Za pregledovalca računov sta bila voljena: Fran Arko (Občinska hranilnica v Postojni), Fran Pretnar (Mestna hranilnica ljubljanska).

Odbor je imel takoj po dokončani skupščini sejo, na kateri je volil izmed sebe: za predsednika Ubalda pl. Trnkóczyja, za podpredsednika Lovra Baša, za tajnika Antona Trstenjaka, a za blagajnika Ivana Valenčiča.

Določil se je proračun za prvo upravno leto. Dohodkov bode: upisnina 700 K, članarina 2540 K. skupaj 3240 K. Ustanovni stroški znašajo 156'42 K, torej preostaja znesek 3083'58, s katerim more Zveza razpolagati. Zveza pričakuje, da pristopijo še ostale hranilnice slovenske in hrvatske, saj se bodo uverile, da bode to le v njihovo korist.

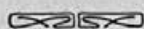
Ker še Zveza nima svoje pisarne in svojega uradniškega osebja, vodil bode vse pisarniške posle tajnik Anton Trstenjak.

Sedanja pravila Zveze določajo, da člani morejo biti hranilnice v kronovinah, ki so zastopane v državnem zboru dunajskem, in potem hranilnice v Bosni Hercegovini. To ozemlje obsega slovenski del Štajerskega in Koroškega, avstrijskoilirsko primorje in Dalmacijo ter Bosno in Hercegovino. Anton Trstenjak je povdarjal, da se je koj ob ustanovitvi Zveze pokazalo, da je to ozemlje Zvezinega delovanja v pretesnih mejah začrtano, da bode torej Zveza morala svoje področje razširiti. Oglašajo se hranilnice iz Hrvatske in Slavonije, ki bi tudi rade postale članice Zveze. »Hrvatski Lloyd« v Zagrebu poroča, da se hranilnice v Slavoniji in Hrvatski zelo zanimajo za Zvezo jugoslovanskih hranilnic. To so delniške hranilnice, kar pa ne bode oviralo pristopa v Zvezo. Govornik torej predlaga, naj se področje delovanja Zveze razširi tudi na Hrvatsko in Slavonijo, to je, naj se pravila v tem zmislu premene. Skupščinarji so se v načelu izjavili za to idejo in so

naročili odboru, naj stopi v zvezo s hrvatskimi hranilnicami v Hrvatski in Slavoniji.

Hranilničarji morajo stremiti po tem, da se vse slovenske in srbskohrvatske hranilnice v obeh državnih polovicah združijo v jedno Zvezo in ko bode ta Zveza gotova in popolna, potem se naj naša Zveza jugoslovanskih hranilnic spoji s Svazem českých spořitelén v Čechách, Na Moravě a ve Slezsku in z Związkom galicyjskich kas oszezędności v močno »Zvezo slovanskih hranilnic«.

Organizacija slovanskih hraničnic je s tem načrtana in ima vse pogoje za zdrav razvoj.

Draginja.*

(Konec).

Posledica carinske obrambe.

V deželah in državah, ki imajo meje s carinami zaprte, deluje cenotvorno tudi carinska obramba. Carinska obramba vpliva sicer jako relativno. Gre se za to, ali se v državi, ki ima vpe-ljano carino, pridela toliko, kolikor je potrebno za celi domači konzum ali morda še več, ali če je navezana na uvoz tujega žita. Na podlagi tega in na podlagi žetve je učinek carinske obrambe različen. Avstro-Ogrska spada danes med države, katerih žitna produkcija zadostuje za domačo potrebo samo pri najboljših žetvah in še tudi tu le z gotovo omejitvo konzuma. V manj rodovitnih letih je potreben uvoz tujega žita. V cenah se javlja ta položaj v rodovitnih letih v gotovi napetosti na žitnih trgih, v manj rodovitnih letih pa v naraščanju cen do višine, ki je rezultanta carine, cen na trgu in cen uvoza. Tako je stala pšenica:

	Dunaj	Budimpešta	New York
1. januarja 1906	19'10	17'16	16'60
1. » 1907	16'70	14'92	14'60
15. maja 1907	22'80	20'10	18'40
15. » 1908	25'70	23'50	19'10
15. » 1909	31'40	28'—	24'10

* Opozarjamo na na drugem mestu objavljeno razpravo o razmerju združništva k draginji, kjer se razvijajo deloma popolnoma drugačni nazor. V svrhu preišljanja in študija objavljamo obe razpravi, da pazni čitatelji morejo razvideti temeljne razlike v nazorih agrarnih (Paschingbauer) in industrijalnih (Matys) nacionalnih ekonomov. V. Sp.

Pri tem ima Avstro-Ogrska še jako neugoden položaj nasproti svetovnim trgov, tako da je cena žita pri nas bila res najvišja. V tej smeri pridemo kot najmlajša industrijalna država v Srednji Evropi na vrsto za Francijo in Nemčijo.

Ako pregledamo statistiko cen od l. 1883 naprej na Angleškem, Francoskem, v Nemčiji in v Združenih državah, najdemo, da je Francoska imela povprečno najvišje cene pšenice. Zato je bila tudi l. 1898. prisiljena, začasno suspendirati carino. Ta okolnost je spadala v dobo špekulacijske kampanje Leiterove v Chikagu in je pomogla gnati cene na kvišku. Splošno pa se tudi vidi, da niti agrarne carine niso zmožne same povzročiti naraščujočo tendenco, katero izzove edino povpraševanje in ponudba na svetovnem trgu.

Podraženje dela

se navaja kot eden vzrokov za podraženje žita vsled večjih pridelovalnih stroškov. Ni dvoma, da se je vsaktero delo podražilo vsled zvišanja mezd, skrajšanja delovne dobe in v nemali meri tudi vsled manjše urnosti delavstva. Vzroki teh pojavov so preveč komplicirani, da bi jih razkladali na tem mestu. Gotovo je, da vsi nasveti na izboljšanje kmetijske produkcije, četudi najboljše mišljeni, ostanejo prazne fraze, dokler ne bo imelo kmetijstvo dovolj delavskih moči, pri katerih bo tudi mogoče računati s povprečno delavsko inteligenco.

Gotovo je torej tudi, da podraženje dela vpliva na zdajne razmere v cenah. Vendar se to ne sme preveč pretiravati, ker je današnja draginja svetovni pojav. V posameznih delih sveta se je delo res jako podražilo, drugod zopet malo ali nič. Svetovno podraženje dela je v resnici vendarle skromno, osobito kolikor se tiče kmetijske produkcije. In pri tem se tudi ne sme pozabiti, da podraženje dela ne pomeni v vsakem slučaju podraženje produkcije. Nasprotno so pridelovalni stroški kmetijstva v mnogih ozirih se zmanjšali. (? Op. pisca.) In konečno je podraženje dela deloma zopet baš posledica draginje, to se pravi, delo se je podražilo, ker so se podražili življenjski pogoji. Je to: *circulus vitiosus*.

Vrednost denarja pada?

Kot vzrok današnje revolucije v cenah se navaja tudi nestalna denarna vrednost. To se izraža tudi tako, da se je pomanjšala kupna sila denarja. Dr. Hainisch polaga glavno težo na ta vzrok in navaja kot vzgled revolucijo v cenah v 16. stoletju,

ki je nastala po odkritju Amerike vsled naglega naraščanja produkcije zlata.

Takratna revolucija v cenah je povzročila splošno razburjenje, ki je imelo za posledico razne odredbe zlasti proti trgovstvu. Dr. Hainisch je mnenja, da se nahajamo danes v enaki situaciji. Za to govori silni narast produkcije zlata. Pred l. 1840 ni dosegla nikdar več ko en milijon unc. Nakrat pa narašča produkcija in v letih 1891—1895 dosega že povprečno 7'8 milj. unc. L. 1907. doseže že 19'8 milj. unc. V enaki meri raste tudi produkcija srebra ogromno. V 15 letih je naraslo pridelano zlato za 604 milj. unc, od katerih samo v l. 1900—1907 117'3 milj. unc, torej 20⁰/₀. Drugi zopet izračuna, da je zaloga zlata narasla v l. 1891—1908 od 5'4 milj. kg na 11 milj. kg, torej več ko za dvakrat toliko.

Denar v prometu se je razmnožil v l. 1901—1908 tako, da je zlatega denarja priraslo za 43⁰/₀, papirnatega za 41⁰/₀.

Gotovo je torej na eni strani, da so današnji pojavi glede cen deloma posledica silne razmnožitve plačilnih sredstev. O padanju denarne vrednosti pa je težko govoriti. Denar je le merilo vrednosti in njega lastna vrednost je ravno v tej lastnosti. Od predzadnje konjunkturalne depresije iz l. 1902. pa kaže tudi denar trdno cenovno tendenco, ki je prešla l. 1906 in 1907 končno v stanje krize. Rastoča in trdna cena denarja dokazuje, da se denar kot merilo vrednosti v vedno večji meri išče. Ako pa je to tako, pa je gotovo upravičen sklep, da vrednost denarja raste, ne pa pada. To potrjuje tudi silno nagla cirkulacija denarja. Zdi se, kakor da današnji gospodarski položaj naravnost zahteva čim hitrejšo in hitrejšo cirkulacijo denarja, kar je pa sicer tudi v zvezi z neverjetno moderno cirkulacijo blaga. Konzum neobhodno potrebnih življenjskih potrebščin pa je največja priložnost za izsiljenje te silno nagle cirkulacije, to je pa zopet mogoče le pri zvišanih cenah. Zakaj je to tako, je sicer zanimiv, a istotako skoro nerazumljiv narodnogospodarski problem. Gotovo je, da živimo na račun bodočnosti ne le v tej smeri, da si naročujemo mnogo na račun bodočih generacij, ampak tudi v tem, da se mnogo plača že danes, kar se bode še le v bodočnosti potrebovalo.

Stan prekupcev.

Mnogi ljudje so mnenja, da je število prekupcev silno naraslo in da to more imeti za posledico podraženje blaga. Z drugimi besedami: današnji sistem je negospodarski. Zahtevajo se

odredbe, ki bi omejile naraščanje trgovine z živili. Nekateri vidijo rešitev v razširjenju zahteve po sposobnostnem dokazu, drugi zopet v koncesijoniranju itd. Vprašanje, je-li današnji sistem gospodarski ali ne, je gotovo tako važno, da je vredno si ga od bližje pogledati. Nesporno je, da je število trgovin z živili silno naraslo in še raste. Nele cela vrsta trgovin, ampak tudi novih produkcijskih panog v tem oziru nastaja v vedno večji meri. Kako je prišlo do tega razvoja? Ali je res tudi v skladu s potrebami naroda?

Minuli so časi, ko je kmet lahko naložil svoje pridelke in jih peljal na mestni trg. Zato jih rajši prodaja, četudi z manjšim dobičkom, na prekupca. Pri ogromnem obsegu aprovizacije modernih velemest ne izhaja niti konzument brez prekupca. Trud za naravnostni stik pridelovalca s konzumentom v svrhu zboljšanja današnjih draginjskih razmer je iz tega razloga zaman. K temu pripomaga tudi dejstvo, da je konzument danes prisiljen nakupovati v najbližjih virih. Ko bi ne imel te možnosti, bi se ne mogel posvetiti v toliki meri svojemu poklicu, ne mogla bi hoditi na delo mož in žena in celo otroci. Zato je v današnjih razmerah narast števila prekupcev nele razumljiv, ampak tudi utemeljen. To je posledica današnjega produkcijskega sistema. In če je eksistenca prekupcev upravičena, mora človeška družba nositi tudi posledice tega in — jih mora plačevati.

Posledica draginje.

Draginjsko vprašanje pa je spojeno tudi s celo vrsto nadaljnih vprašanj. Nejvažnejše je, kako bo draginja učinkovala.

S teoretičnega stališča je to vprašanje važno vsled pojava Malthusove teorije, ki pravi, da prebivalstvo narašča v geometričnem, živila pa v aritmetičnem razmerju. Vendar pa je Malthusova teorija bolj abstraktna in so veliko bližje razni drugi učinki. Predvsem je možno, da bo človeštvo menjalo svoje potrebe. Ali ni mogoč povratek k večjemu konsumu rženih pridelkov namesto pšeničnih in povratek k vegetarijanizmu?

Gotovo je dalje, da bodo današnje cene imele odločilen vpliv na trgovinsko politiko. Carine so visoke. Pričakovati je vrsto premen v mezdnih razmerah in v gotovi meri celo v današnjem sistemu aprovizacije velikih mest, kjer pride morda do uprostitve v kroženju predmetov vsakdanje porabe. Morda nastane tudi izboljšanje kmetijske produkcije, intenzivnejša podpora itd.

A vsi ti učinki se ne morejo računati kot sredstva za odstranjenje današnjih draginjskih razmer. Presojati se morejo kvečemu kot posledice, ki jih današnje cenovne razmere morajo povzročiti v družabni uredbi. Dokler pa bodo trpele pod razmerami glede cen dežele s svobodno trgovino, dežele naravnost z agrarno nadprodukcijo, do tedaj je nemogoče, da se mi temu izognemo.

* * *

K tem izvajanjem, s katerimi se, kakor smo že početkoma izjavili, ne strinjamo v polnem obsegu, samo nekaj pripomb. Tako n. pr. Matys primerja najvišje cene zadnjih let z abnormalnimi cenami v časih najhujše agrarne krize. Ker so dotične cene naravno višje nego abnormalne najnižje cene kritičnih let devetdesetih — je tu lahko izveden dokaz o eksistenci »velike draginje« žita.

Ker nekateri »prijatelji« agrarcev vedno manevrirajo samo s cenami od l. 1885—1900, ki so bile na najnižji nivo potlačene vsled izvanrednih razmer v svetovni žitni produkciji, a se nikdo ne spomni let 1850—1880, torej dobe pred agrarno krizo, zato bo dobro enkrat kratko opisati razvoj žitnih cen od časa odprave robote do časa velike invazije ameriške konkurence.

Znani nacionalni ekonom dr. Ruhland navaja v svoji znameniti statistiki, da je stal 7 hl pšenice v Štrasburku:

l. 1853.	21'50	mark
» 1854.	24'50	»
» 1855.	23'50	»
» 1856.	23'50	»
» 1861.	19'50	»
» 1862.	19'00	»
» 1867.	20'50	»
» 1868.	20'00	»
» 1871.	22'00	»
» 1873.	22'00	»
» 1876.	19'00	»
» 1880.	16'00	»

In te dni stane 1 hl pšenice v Štrasburku 15 mark. (V Nemčiji se gibljejo cene pšenice med 13—16 markami. Povprečna cena za 1 hl pšenice pa je znašala v l.:

1850—1854	17.46	kron
1855—1859	17'64	»

1860—1864	17'04 kron
1865—1869	17.40 »
1870—1874	20'66 »
1875—1879	18'— »

Glasom zadnjih tržnih poročil pa se gibljejo cene pšenice n. pr. na Češkem krog 15—16 kron.

Nasprotniki kmeta uporabljajo za dokaz draginje vedno lansko trenutno ceno pšenice. A če bi izračunali povprečno ceno pšenice od začetka l. 1907 (takrat se po njih mnenju začenja draginja!) do danes, bi prišli k številkam, ki v primeri s cenami l. 1850—1880 ne pomenijo nikake draginje.

Ako bi pa na drugi strani izračunali povprečne pridelovalne stroške kmetovalčeve v l. 1850—1880 in jih primerjali s sedajnimi, bi doznali, da ima kmet danes najmanj za 100 odstotkov višje režije. In četudi nasproti temu priznamo, da kmet danes na enaki površini zemlje pridela več in če ta več številkarsko izrazimo, vendarle pridemo k rezultatu, da bi morale današnje žitne cene biti najmanj za 50% višje nego so bile v l. 1850—1880 in sicer trajno višje. Resnica pa kaže, da danes še nismo prišli niti k trajnemu izenačenju s cenami one dobe, ko se je kmetijstvo izza odprave robote začelo razvijati.

Zato se serijozno ne da govoriti o draginji žita kot taki. Nizke cene v času največje agrarne krize, cene, nastale vsled nove ameriške konkurence, ki so bile v veljavi od l. 1884. do l. 1905., vendar niso normalne cene, ampak nasprotno abnormalne, izjemne, s katerimi ne gre trajno in resno kalkulirati. Teh katastrofalnih cen se ne sme jemati za merilo normalnega in zdravega razvoja cen sploh.

Kdor govori danes o draginji žita, ne presoja položaja objektivno. Nasprotno, objektivni presojevalec mora priti do tiditve, da draginje žita ni, ampak da je v primeri s stroški in cenami l. 1859—1880 žito naravnost ceno. O draginji s stališča producenta bi se moglo govoriti le, če bi kmetovalec iskal neupravičeno visok dobiček, n. pr. tako, kakor to delajo kartelirani industrijski podjetniki. Ko bi imeli produkcijo žita v rokah ti ljudje, kako visoka bi neki danes bila njegova cena?! V. Sp.

Kmetijsko združništvo in draginja.

Na drugem mestu končujemo danes razpravo o »druginji« na podlagi predavanja znanega češkega narodno-gospodarskega strokovnjaka dr. Matysa. Tukaj pa podajemo vodilne misli iz referata, ki ga je imel znani avstrijski združni strokovnjak Fashingbauer na II. avstrijskem kmetijsko-združnem shodu na Dunaju o vprašanju, v kakem razmerju je kmetijsko združništvo z draginjskim vprašanjem. Evo:

Predvsem zavrača trditve nasprotnikov, da bi bilo avstrijsko kmetijstvo odgovorno za druginjo, tem manj, ker se upravičena zahteva naših kmetovalcev, da bi oni preskrbovali našo državo z živili, ni nikdar upoštevala in pospeševala, ampak je že pol stoletja sem to preskrbovanje v tujih rokah. Iz uradne statistike o prometu med Avstrijo in Ogrsko in obratno za l. 1909. je razvidno, da je Ogrska v tem letu za sledeče svote več k nam izvozila.

žita, moke in pod.	za K	509,000.000'—
klavne, vprežne in druge živine	» »	258,000.000'—
sočivja in sadja	» »	20,000.000'—
vina	» »	20,000.000'—
perutnine in jajc	» »	16,000.000'—
svežega mesa	» »	13,000.000'—
mleka	» »	7,000.000'—
torej vsega skupaj		za K 843,000.000'—

Ker osobito druginja na Dunaju vzbuja mnogo razburjenja, treba opomniti, da je na dunajskem klavnem trgu 75% dovoza iz Ogrske. Ne dosti boljše je tam glede moke. Pri nas se sicer podpira industrijo s carino in drugimi sredstvi; vsaka obramba avstrijskega kmetijstva pa se brezobzirno odklanja; naše kmetijstvo se mora boriti proti neenaki konkurenci veliko bogatejše dežele s cenejšimi delavskimi silami, in si mora odtam brez ozira na svoje pridelovalne stroške pustiti diktirati cene, a najboljše moči zapuščajajo rodno grudo. Koliko težkoč je treba odstraniti, predno se pri nas doseže samo upoštevanje avstrijskega kmetijstva pri dobavi za armado. Da pod temi razmerami naše avstrijsko kmetijstvo s polno pravico odklanja vsako odgovornost za druginjo, je samoobsebi umevno.

Povdariti je treba dalje, da je draginja (četudi so sokrivi krajevni vzroki: pomanjkanje krme in njene posledice) splošna prikazen v celi Evropi. V Nemčiji, na Francoskem in na Angleškem je nastopila ravno tako kakor pri nas. Socijalno - demokratični pisatelj Max Schippel izjavlja v »Soc. Monatshefte«, da je znižanje cen in silni padec cen izza 70 let posledica neverjetno naglega odprtja ameriškega zapada in da je današnje splošno naraščanje cen posledica pojemanja kolonizacije Amerike. Proti temu, pravi, ne pomagajo tudi znižanja carin ničesar. To pa seveda raznih naših »narodno-gospodarskih« učenjakov ne ovira, da bi ne proglašali uvoza argentinskega mesa za rešitev človeštva. Dajejo se visoke podpore za argentinsko meso prevažujoče ladie, zahtevajo se cene prevoznine, in krogi, ki ne morejo dovolj prokleti avstrijskih »agrarnih oderuhov«, podpirajo z avstrijskimi davki argentinske »agrarce«. Godi se nam kakor Rimcem, ki so zemarjali lastne produkcijske pokrajine in morali končno dobavljati žito iz Afrike, ter so tako gnali državo v pogubo.

Kako priti do zboljšanja? Tudi za kmetijstvo velja, kar za druge poklice: njena produkcija se more vzdržati in dvigniti samo v slučaju, če temelji na v deželi danih razmerah in če je deležna zaščite in pospeševanj. Neumestna zahteva, naj bi kmetijstvo pridelovalo, brez ozira na lastne stroške, ceneje, ker je to konzumentu prijetnejše, je samoobsebi umevno neizpolnjiva, in neverjetna brezmiselnost, s katero se ta zahteva vedno in vedno zopet ponavlja, kaže, kako se da prebivalstvo premotiti po cenениh geslih. Dokler bo moralo avstrijsko kmetijstvo svoje cene uravnavati po dovozu ne more priti na svoje stroške, in dokler se to ne zgodi, se pridelane množine kmetijskih produktov ne bodo bistveno zvišale; le če se pridelovanje splača, bo naraščalo, in le če bo naraščalo, bo mogoče govoriti tudi o pocenenju. Gotovo pa je, da je v Avstriji znatno zvišanje kmetijske produkcije mogoče in tudi potrebno. Kaj neki bodo rekli zagovorniki uvoza argentinskega mesa, če bo ta naenkrat prenehal? Ali ne bodo morali tudi oni končno uvideti, da je edino prava le naravna pot pospeševanja produkcije v lastni deželi, in da je popolnoma napačno pustiti bogate zaklade v lastni zemlji nedvignene ter zidati gospodarsko politiko lastne države glede najvažnejših potrebščin naroda na produkcijo tujih držav? In ali pomislijo nasprotniki domačega kmetijstva, za kake množine in svote se tu gre? Kmetijstvo producira za mnogo več vrednosti nego vse obrti in industrije skupaj. Država, navezana v glavnih kmetijskih potrebščinah na uvoz iz inozemstva, je trajno nemogoča.

V enakem smislu izvaja že omenjeni socijalno-demokratski pisatelj Max Schippel: Agrarna carinska obramba je brezdvomno po svojem zboljšanju cen vsebovala in razvijala obsežnejšo agrarno produkcijo. Ker se je pridelovanje pšenice na Angleškem pri neovirano padajočih cenah pšenice zdelo nedobičkanosno, zato se je tam s pšenico nasejana površina zemlje od l. 1880. do 1908. od 3'2 milj. Acres na $1\frac{2}{3}$ milj. skrčila, dočim se je v Nemčiji zvečala, s čemur se je seveda pomnožil tudi pridelek. Pri produkciji živine in mesa smo celo sijajno napredovali; vendar pa le na podlagi zboljšanih cen. Ko bi se ne bilo vzdržalo in razširilo žitnih polj in živinoreje, pred kakšnim nesorazmerjem med svetovno-gospodarsko potrebo in svetovno-gospodarsko produkcijo življenjskih potrebščin bi danes stali? Tako pridemo vedno zopet k neprijetnemu vprašanju: s čim moremo nadomestiti obrambno carino? Odgovor je — zadruga. Tako daleč Schippel.

Upati je torej, da bo javnost potrebo močnejše obrambe kmetijstva v interesu ljudstva in države uvidela. To se bo moralo tudi pri prihodnjem sklepanju nagodbe z Ogrsko upoštevati. To pa še ne bo dovolj. Treba bo tudi opustiti enostransko pospeševanje industrije, ki se goji danes brez ozira na lastno potrebo samo v dosego umetnega eksporta. Ne gre, uporabljati domače delavske moči v vedno večji meri za obdelovanje uvažanih surovin v svrhu pridelovanja za inozemske potrebe in to celo z državno pomočjo, če je na drugi strani veliko pomanjkanje delavskih sil za obdelovanje lastne zemlje. Bodi da je ideal trgovine kolikor največ iz- in uvažati, a je napačni ideal. Treba bo potom koncesij onemogočiti nastanek tovarn v pokrajinah, kjer ni niti surovin niti delavskih sil niti — potrebe za tovarnske izdelke.

Potrebno je pa tudi sistematično pospeševanje poljedelstva v velikem obsegu. Od poljedelskega ministrstva izdane odredbe glede povzdige živinoreje so v tem oziru dober začetek.

Končno se gre še za izboljšanje načina prodaje kmetijskih pridelkov; in tu pride v poštev sodelovanje zadrugištva. Kmetijskim zadrugam se je v veliki meri posrečilo zbirati kmetijske pridelke po deželi in jih skupno spraviti v prodajo v konzumne kraje. Žito, mleko, vino in živina se na ta način s kolikor mogoče največjo izločitvijo prekupcev že sedaj v velikih množinah neposredno dobavlja od pridelovalca v mesta. Samoobsebi umevno mora to združno poslovanje zadobiti še mnogo večji obseg. Sedaj pa poglejmo v mesta. Ako izvzamemo prodajalne velikih kmetijskih mlekarin in male tržnice, se dozda v mestih ni storilo nič,

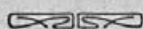
da bi se zmanjšalo ogromno število posredovalnih činiteljev, ki promet z živili tako podražujejo. Ako se bodo napadi meščanskega časopisja na kmetijstvo nadaljevali, bodo morale kmetijske zadruge resno premisliti, ali bo kazalo še nadalje iz obzirnosti do obrtnih krogov zanemarjati ustanavljanje velepekarn, prodajalnic mesa, sadja in sočivja itd. Ta obzirnost je koristila doslej le velikemu kapitalu: ako kmetje niso ustanavljali združnih parnih mlinov, so imeli korist od tega ne mali mlinarji in mali peki, ampak ogrski paromlini in velekapitalistični fabrikanti kruha. Gotovo pa je, da se kmetje ne bodo spuščali v taka podjetja, ako bodo mestne uprave same uvedle pametno prodajo živil.

Doslej vidimo žal razvoj v nasprotnem smislu. Ali ni n. pr. neverjetno, da je na Dunaju celo raznašanje peciva v rokah posebnih podjetnikov, in ali je upravičeno, da se tem plačuje skoro istotoliko, kolikor je vredno za pecivo porabljeno žito? V takih razmerah je razumljivo, ako je znani nacionalni ekonom Till izračunal, da bi pri ceni pšenice 20 K za met. stot po odračunanju vseh obratnih stroškov lahko imela žemlja težo 100 gramov, in da bi nasprotno pri teži 30 gramov morala znašati cena pšenice 88 K za met. stot!

Pred nekaj meseci se je vršila anketa, ki je izkazala, da je na Dunaju 35.000 hiš in — 22.000 branjevcev, trgovska obrt, ki v drugih večjih mestih sploh ne obstoji, torej tudi na Dunaju v tem obsegu ni upravičena. Gotovo bi bilo v interesu splošnosti, ako bi se mogel ta obrtni stan prepeljati v drugo obliko. Ker če računamo, da potrebuje ena branjevska družina letno 2000 K za življenje in porabi 2000 K za stanarino in obrt, pridemo do sklepa, da ti prekupci podražijo živila letno za 90 milijonov kron. In če dalje računamo, da je potrebna za vsako glavo izmed 2 milijonov dunajskih prebivalcev povprečno 1 krona za živila, najdemo, da bi zgornjih 90 milijonov zadostovalo, da bi se skozi šest tednov zalagalo Dunaj z živili. Ko bi mestne uprave hotele odstraniti vse »medčlene« v prometu z živili, bi se slednja gotovo jako, skoro za eno četrtino do eno tretjino, pocenila. Sredstvo za to bi bilo zopet zahteva koncesij. Če se je to s polno pravico vpeljalo za gostilniško obrt, zakaj bi se ne poskusilo pri trgovinah z živili? Ker ne v naravnem naraščanju cen žita in živine leži vzrok podražanja živil, ampak v naraščanju potreb prekupcev, ki v mestih oskrbujejo prodajo živil.

Zato je naloga mestnih uprav, snovati brezplačno uporabne prodajalne za živila, v katerih bi bil kmet potom svojih zadrug

ali pa samostojno neposredno s konzumentom v dotiki. Boj proti neproduktivnemu prekupstvu ne sme ostati samo geslo. Na tak način bo pa tudi mogoče vsled hujskanja skaljeno razmerje med kmetom in meščanom zopet v pravi tir spraviti. Pri tem sodelovati je pa v prvi vrsti naloga nas zadružnikov. v. sp.

Obrtni kredit.

(Konec).

Menica, katere so se prvotno posluževali srednjeveški italjanski trgovci za posredovanje plačila, je postala v stoletnem razvoju najvažnejši činitelj trgovskega kredita, in to i v tuzemski, osobito pa v mednarodni trgovini. Po tem, kaj je povod za nastanek menice, lahko razločujemo t. zv. trgovske in kreditne menice; ta poznamenovanja, dasi splošno razširjena, vendar nista najprimernejša.

Trgovske so one menice, ki jih dobavitelji izdajajo (trasirajo) na svoje odjemalce, da poravnajo po njih na ta način račune, jim istočasno vposlane, ali pa še od prej neplačane terjatve za dobavljeno blago, za posredovane službe itd. Podpis odjemalca (akcept) na trgovski menici predstavlja torej obveznost, nedavno nastalo, ki jo bode bržkone odjemalec sam izpolnil, za banko pa, ki kupi tako menico od izdajatelja — dobavitelja, je ta drugi podpis (izdajatelj) nadaljno poroštvo.

Kreditna menica nastane ali tako, da si trgovec dobi v banki kredit, katerega se poslužuje s tem, da ji izdaje menice in plačuje s temi menicami, ki jih banka akceptira, svoje obveznosti (akceptacijski kredit), ali pa tako, da si dolžnik izposodi v banki, posojilnici, ali pri zasebniku in podpiše menico, katero nanj upnik izda. V tem slučaju bi imel upnik samo en podpis. Če mu ne zadostuje, zahteva še daljno poroštvo, oziroma sopodpis nadaljnih porokov, kateri iz usluge dolžniku menico podpišejo. To je redni način meničnega kredita, ki ga nudijo svojim članom posojilnice, a tudi menični kredit pri zasebnikih se izvaja na enaki način. To je pravi način kredita za malega moža, zgoraj omenjeni akceptacijski kredit pa je v rabi samo v tesni zvezi med trgovskimi bankami in velikimi obrtnimi firmami (trgovskimi in prevoznimi).

Različni povod in tudi različni značaj menice ni brez vpliva na njeno nadaljno kroženje: zavodom, ki se bavijo z meničnim

kreditom, je ljubša trgovska nego kreditna menica, ki je podpisana od poroka le iz dobrote. Banka, ki kupi trgovsko menico, o kateri lahko z gotovostjo sodi, da jo je dobavitelj dal svojemu odjemalcu v svrhu poravnanja računa za prodano blago, ve, da kupi resnično, reelno terjatev, ki jo bo, ko zapade, poravnal akceptant, in če bi ta ne plačal, dobavitelj. Ako pa kupi kreditno menico, ki jo je podpisal porok iz dobrote, je banka vedno v negotovosti, če ni bila morda istočasno ali že prej pri drugih bankah oddana vrsta menic z istimi podpisi. V velikih mestih so zakotne agenture, ki preskrbujejo firmam, ki jim zmanjkuje sape, finančne menice z vrsto sicer pravih, a v resnici podpisov brez vrednosti, naravno za mastno provizijo. Le veliki bistroumnosti in pazljivosti ter izkušenosti bančnih organov se posreči, tako ničvredno blago razločevati od dobrih menic.

Obtek menic in torej možnost, si preskrbeti za menico gotovost s prodajo v banki, je olajšana z ugodnim načinom prenosa t. j. girom, s podpisom na robu menice. Sicer pa si, kdor kupi menico pred zapadlostjo, odračuna primerne obresti za preostajajočo dobo do zapadlosti, ali diskont. Podobno si mora tudi oni, ki si na menico izposodi — bodisi v posojilnici ali pri zasebniku — vnaprej plačati diskont, ki si ga upnik od menice odračuna. Zasebni upniki in tudi nekateri zavodi pa si poleg tega še odračunajo precej odstotkov provizije brez ozira na rok, na kateri se menica glasi, s čimur se osobito kratkodobni kredit nerazmerno podraži.

Organizacija obrtnega kredita potrebuje gotovega središča, ki bi moglo zadoščati potrebam te vrste kredita tudi takrat, ko bi trenutno povpraševanju ne mogel zadoščati kapital bank, zasebnikov, in vloge v hranilnicah, posojilnicah in bankah. Že prej smo rekli, da je tako središče v vseh državah t. zv. bankovna banka. Pri nas je to edina banka, skupna (doslej) obema državnima polovicama, imenovana vsled tega avstro ogrska banka.

Med vsemi državami je menda angleška država, ki ima največ kapitala, in je tam kapital tudi najlepše osredotočen v bankah, more torej najboljšo služiti kreditu; zato je tam obrestna mera po navadi jako nizka (l. 1905. n. pr. $2\frac{1}{2}\%$). Vendar pa kolebanje gospodarskega položaja celo tam povzroča take spremembe, da je morala angleška banka n. pr. l. 1906. zvišati obrestno mero na 6% , in šele l. 1907. so jo znižali zopet na 5% . V zadnjih 50 letih se je zgodilo to angleški banki samo enkrat — začasa burske vojske.

Velika važnost bankovčne banke za celo kreditno organizacijo, posebno obrtno, deloma tudi kmetijsko, pa je v tem, da je diskontna mera v bankovčni banki obenem temelj za splošno obrestno mero. Kakor hitro zviša diskontno mero bankovčna banka, morajo to storiti tudi trgovske banke, za njimi pa manjše banke in posojilnice. Obenem pa se mora zvišati tudi obrestna mera za vloge, da se tako pridobi in obdrži čim več kapitala. Tako se ustvari končno tudi oseka v hranilnicah, katerim pri sicer enakih pogojih daje občinstvo prednost, in so tudi te prisiljene zvišati obrestno mero pri vlogah, a seveda tudi pri posojilih. Tako je cela kreditnogospodarska organizacija v tesni medsebojni zvezi in odvisnosti.

Menični kredit je najvažnejša oblika obrtnega kredita, a nikakor ne edina. Skoro v isto vrsto ž njim spada oni kredit, ki ga imenujemo lombard. Jamstva, s katerimi se dolžnik obveže upniku v plačilo dolga, so zlasti vrednostni papirji, dalje tudi dragocenosti (v zastavnicah), istotako tudi blago. Banke so uvedle v svrhu podpiranja te vrste kredita tudi lastna skladišča in posojajo na blago, ki se tam založi. Seveda se zastavljajo le one vrste blaga, ki tudi pri daljšem ležanju ne zgube na ceni. Večjo gibljivost doseže kredit, zajamčen z blagom tam, kjer so ustanovljena javna skladišča (osobito za nagromadeno blago), ki izdajajo t. zv. warrante. Warrant je del skladiščnega lista, ki ga izda uprava skladišča onemu, ki je blago v skladišču založil. Na založeno blago da banka kredit do gotovega odstotka točasne tržne cene (60 do 70%), za kar ji imetnik blaga odda warrant z izjavo na robu. Na ostalem delu skladiščnega lista, ki ostane imetniku blaga, mora skladiščna uprava zaznamovati, koliko je na blago posojeno, kdaj je posojilo plačljivo itd. Na ta način je zlasti veletrgovini in veliki industriji v velikih mestih omogočeno, si oskrbeti gibljivi kredit na zaloge in izdelke, ki jih imetnik začasno noče prodati, ker pričakuje boljših cen. Pri nas imamo taka velika skladišča na Dunaju, v Trstu itd.

Lombardni kredit je običajno nekoliko dražji nego menični. Kjer pa obrtnika sili potreba se poslužiti kredita na efekte v zastavnicah, se na žalost prepriča, kako daleč so ti zavodi od namena, glasom katerega bi imeli biti človekoljubni, služeči kreditnim potrebam najbolj potrebnih in v največji stiski se nahajajočih ljudskih vrst.

v. sp.

Mednarodni gospodarski zavod v Rimu.

David Lubin, ustanovitelj mednarodnega gospodarskega zavoda v Rimu in zastopnik Zedinjenih držav Severne Amerike v permanentnem odboru tega zavoda, je ravnokar razposlal svoje izvestje, urejeno za državnega tajnika Zedinjenih držav. Iz tega izvestja se razvidi, da je dosežen velik uspeh vsled akcije tega zavoda glede primerjanja statistike o žitnih pridelkih. Ta statistika se je dosedaj sestavljala in posledki so se kazali na razne načine. Vsaka država je gotovo imela svoj poseben način: ene so n. pr. pridelek izkazovale v hektolitrih, druge v meterskih stotih, tako da se te prostorne mere nikakor niso dale izjednačiti z utežnimi merami. Amerikanci so izkazovali svoj pridelek v bushelih, Rusi v pudih i. t. d. Ako se upošteva okolnost, da žito v raznih krajih dozoreva v različni dobi, potem je razumljivo, da je zelo težko v posameznih dobah si stvariti pravilno sliko o stanju kulturnih rastlin na zemeljskem površju. Za primer naj bo samo navedeno, da se oves žanje pri nas v srednji Evropi avgusta, na Angleškem oktobra, v Argentiniji decembra, v Indiji februarja, v severni Ameriki in Italiji junija i. t. d. A vendar je zelo želeli, da se v teku celega leta vedno zna, kakšen je pridelek posameznih žitnih vrst po celem svetu, ker je od tega odvisna cena najvažnejše ljudske hrane, vsakdanjega kruha. Reguliranje teh cen pa je eden najvažnejših problemov socialne politike vsake države.

S tega stališča smatrano postaja vprašanje svetovne statistike o žitnem stanju zelo važno vprašanje za vsakega izmed nas; zato je uspeh, s katerim nas obvešča David Lubin, gotovo vreden, da se tudi pri nas zabeleži.

Po izvestju D. Lubina so pre naredile svojo dosedanjo statistiko o žitnem stanju po enotnih načelih, kakor jih je ustanovil gospodarski zavod v Rimu, sledeče države: Rusija, Avstralija, Japan, Kitajsko, Brazilija, Mauritius, Danska, Nemška, Avstrija, Velika Britanija, Ogrska, Belgija, Kanada, Nicaragua, Peru, Chile, Meksiko, Costa-Rica, Italija, Rumunska, Švica, Holandija in protektorat Tunisa. Zedinjene Države severne Amerike, Bolgarska, Švedska in Luksemburg so izjavile, da bodo izkazovale pridelek po dosedanji statistiki in na način, kakor ga je zavod predložil.

Na podlagi teh izjav izdaja mednarodni gospodarski zavod od januarja t. l. mesečno »Bulletin de statistique agricole«, v katerem se podaja pregled o stanju žitnih vrst po celem svetu. Ti »Bulletini« so že tega leta znatno pripomogli, da je nehala ona velika hausse v cenah glavne krušne rastline, pšenice, ki je tako tiščala posebno siromašnejše sloje občinstva. Brezdvomno se bo z splošnejšo uporabo bulletina trgovina s krušnim zrnjem vse bolj prilagajevala faktu stanju in bo vedno bolj nedostajalo one brezvestne in divje špekulacije, kakoršne so zadnji čas inscenirali Armour, Santa Maria in drugi špekulanti, ki so ceno kruhu brez realnega razloga po celem svetu podražili samo v svrhu, da se ti brezvestni špekulanti obogatijo na nečuden način.

Sibirija — konkurent evropskega kmetijstva.

Po zgradnji sibirske železnice so nastale v Sibiriji velike premembe na gospodarske polju; ena največjih je nenavadni razvoj pridelovanja surovega masla. Nastala je nova industrijska panoga. L. 1893. sta bila ustanovljena v Sibiriji prva dva zavoda za pridelovanje eksportnega surovega masla in že v tistem letu se ga je eksportiralo 400 pudov (1 pud = 16'38 kg) v zapadno Evropo. L. 1901. je izvoz dosegel že 1 $\frac{1}{2}$ milj. pudov in narašča vsako leto. L. 1903. se je izvozilo 1,746.401 pudov, l. 1904. 2,003.315, l. 1905. 2,039.120, l. 1906. 2,973.713, l. 1907. 3,564.213, l. 1908 3,441.960, l. 1909. 3,454.301 pud.

Razlog za tako naglo naraščanje izdelovanja surovega masla treba iskati v naravnem bogastvu Sibirije, osobito v dobr h pašnikih in bogatih stepah, ki jih je najti osobito v tobolski, tomski in v severnem delu turgajske, akmolinske in semipalatske gubernije. V rajon za pridelovanje surovega masla spadajo tudi posamezni deli orenburške in permske gubernije.

Ko se je speljala železnica po malo obljudenih krajih Sibirije, je naraščalo popraševanje po kmetijskih pridelkih in njih cene so silno rastle. Posledica tega je bila, da se je naturalno gospodarstvo sibirskega mužika naglo umikalo denarnemu gospodarstvu in Sibiricu se je zdelo posebno primerno pridelovanje takih produktov, ki imajo v malem obsegu visoko ceno.

Tak produkt je v prvi vrsti surovo maslo, ki je postalo velevažen eksportni produkt v zapadne evropske države, osobito na Angleško.

Prve zavode za pridelovanje surovega masla so ustanovili podjetniki iz evropske Rusije. Pozneje so Danci ustanovili v raznih krajih posebne posredovalne urade t. zv. eksportne kontorje, so začeli kupovati surovo maslo in ga izvažati iz Sibirije na Angleško, Dansko in v Nemčijo.

Ruska vlada podpira to industrijo s tem, da daje na železnicah na razpolago posebne hladilne vagone za sur. maslo in s tem, da je določila za to transportno blago izredno nizke tarife. Tako se n. pr. plača za prevoz 1 puda sur. masla s sibirske postaje Čeljabinski v London 1 rubelj 63 kopejk (1 rubelj = 2 K 55 vin.). Na podlagi tega se cene surovega masla v Sibiriji določujejo po cenah na zapadnih trgih po odbitku transportnih tarifov.

Dasi kakovost sibirskega surovega masla zaostaja za kakovostjo n. pr. danskega, vendar so njegove cene visoke; to dejstvo je poglaviti vzrok, da se ta panoga kmetijske industrije tamkaj tako naglo razvija.

V Kurganu, v tobolski guberniji, kjer se je najprej pričelo pridelovanje surovega masla in kjer je sur. maslo pri 1 pudu za 50 kopejk do 2 rublja dražje nego v drugih pokrajinah, so bile povprečne letne cene za 1 pud sur. masla sledeče:

L. 1903	11	rubljev	20	kop.
» 1904	11	»	5	»
» 1905	12	»	94	»
» 1906	12	»	82	»
» 1907	12	»	17	»
» 1908	14	»	33	»
» 1909	13	»	64	»

Na Angleškem se sibirsko surovo maslo rado kupuje zato, ker ima mnogo tolsče (vsebuje le 11⁰/₁₀ vode), prijetni aroma in ni ponarejeno.

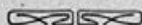
Vsporedno z visokimi cenami sur. masla naraščajo tudi cene mleka, ki v zadnjem času kolebajo med 45 — 65 kopejkami za 1 pud. Tudi cene mleka spodbujajo sibirskega kmeta, da redi čim več dojníc. Za njih večjo produktivnost pa se tamošnji kmet sicer malo briga. Po letu se res pasejo na »mastnih« pašnikih, v zimi pa se morajo zadovoljiti s pusto slamo in plevami.

Tudi toplih hlevov za govejo živino sibirski kmet ne stavi. Ponajveč jo ima celo pod milim nebom. Zato je tudi razumljivo, zakaj je v Sibiriji glavna produkcija surovega masla v poletnih mescih (junij, julij in avgust), in sicer 60⁰/₀ vse produkcije. V poletnih mescih se izvozi iz Sibirije 80⁰/₀ celoletne produkcije surovega masla.

Iz vsega je torej razvidno, da vzrok za nenavadni razvoj produkcije surovega masla v Sibiriji ne leži v izboljšavanju živinoreje, ampak v sibirskih razmerah, ker se naseljujejo vedno novi dozdej neobljudeni kraji Sibirije: razvoj te kmetijsko-industrijske panoge je torej ekstenziven, teritorialen, ne pa intenziven, notrajni.

Kakor poročajo različni gospodarski listi iz Nemčije in Češke, tamošnji kmetje-živinorejci hudo čutijo sibirsko konkurenco.

v. sp.

»Ruskoje Zerno«.

Med res praktične in koristne naprave Rusije spada društvo »Russkoe Zerno«, ki ima nalogo, da omogoča mladim in pouka željnim ruskim mladeničem, da se s praktičnim delom izobrazijo za vodstvo kmečkih gospodarstev. Ta izobrazba se jim omogoča v Rusiji in izven nje v slovanskih krajih. Društvo je še mlado; ustanovilo se je l. 1908. in ima še malo članov in malo sredstev; a njegov cilj je tako plemenit in metoda tako uspešna, da so se našli med drugimi slovanskimi narodi takoj posnemovalci. Prva naloga, ki si jo je društvo stavilo, je siromašnim, nešolanim kmečkim fantom, ki so bistrega duha, dati priliko, se na vzornih veleposestvih in državnih zemljiščih s praktičnim delom priučiti racionalnega gospodarstva, da potem, vrnivši se na svoja posestva, z vzgledom prednjačijo svojim soobčanom.

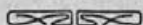
Prva zapreka, ob katero je društvo pri tem zadelo, je bila, da v Rusiji sploh ni takih vzornih kmetij — in je bilo torej treba se obrniti drugam. Iz tega se je rodila potem ideja pošiljati te nadarjenejše kmetske mladeniče v naprednejše slovanske kraje, osobito v take, kjer je kakšna panoga narodnega gospodarstva posebno dobro razvita. Prvo leto svojega pravega delovanja (l. 1909) je poslalo društvo zavsem 12 mladeničev in 5 deklet in sicer deloma na Češko, Štajersko, Kranjsko in Hrvaško. Koncem minolega mesca je minilo leto njihovega »uka« in 8 se jih je srečno

povrnilo v domovino. V ruskem ljudskem listu »Kmečkem vestniku« so polni hvale o gostoljubnosti, s katero so bili pri slovanskih bratih sprejeti. Nekateri varčnejši so prinesli domov celo prihranke (od 50 — 200 rubljev).

Društvo samo je z uspehi izredno zadovoljno — posrečilo pa se mu je tudi zainteresirati za stvar veliko število ljudi, ter je našlo tudi precej dobrotnikov in mecenov, tako da bo lahko na spomlad prihodnjega leta poslalo že krog 100 oseb, deloma mladeničev, deloma mladenk.

Ko se je na letošnjem vseslovanskem časnikarskem kongresu o stvari poročalo, so se Bolgari in Srbi za stvar tako navdužili in ogreli, da so sklenili tudi ustanoviti enaka društva. In res so Bolgari že osnovali svoje društvo »Blgarsko revno«, in tudi Srbi bodo v kratkem imeli svoje »Srpsko Zrno«. Pri nas pa, kdo misli na take reči?

v. sp.

Hmeljska letina v Ameriki.

Naš avstrijski konzulat v Ameriki je nedavno izdal poročilo o ameriški letini l. 1910. Ta statistika je za nas zanimiva in poučna. Letošnja letina, četudi ni bila prevelika, vendar presega lansko. V državi Oregon, kjer se je s hmeljem zasajena površina zemlje povečala, je letošnja hmeljska trgatav za 3000 bal manjša nego lanska, istotako v državi Washington, dočim država Kalifornija izkazuje za 11.000 bal več kot lani. Cene zadnje sezone so bile v zadnjih petih letih najvišje in skoro v celem zadnjem desetletju nedosežene. Cene so poskočile brž ko je stopila v veljavo nova carinska postava, po kateri znaša carina danes 16 cent. proti 12 prejšnjim.

Celotna hmeljska letina Združenih držav znaša letos 237.000 bal proti 231.000 balam lani. Od tega odpada 52.000 bal na državo New York, 75.000 na Kalifornijo, 85.000 na Oregon in 25.000 na Washington.

Ako sestavimo primero letin, zalog in cen v zadnjih 3 letih po posameznih državah, dobimo:

Država New York:			
leta	letina v balah	stara zaloga	cene v cent. za libro hmelja
1910	52.000	400	20—25
1909	51.000	200	23—30 1/2
1908	46.000	1000	11—14

Država Kalifornija:

1910	75.000	900	12—15
1909	64.000	1000	18—21
1908	72.000	2500	8—9

Država Oregon:

1910	85.000	1200	13—16
1909	88.000	500	18—24
1908	94.000	5000	7—8

Država Washington:

1910	25.000	300	12—15
1909	28.000	2000	18—20
1908	31.000	1000	7—7 1/2

Nadprodukcija hmelja v zadnjih letih je imela tudi trajni vpliv na potlačevanje cen, koje je pospeševalo tudi dejstvo, da se je poraba piva zmanjšala. Zvišanje carine je zopet situacijo nekolikoboljšalo. Konzum piva in potreba hmelja sicer nista narasla, a inozemska konkurenca je oslabela. To je spoznati iz izkazov dovoza in izvoza Združenih držav za koncem junija končano trgovino l. 1909 — 10. V tem letu se je izvozilo iz Združenih držav 10,589.000 liber hmelja in se je dovozilo samo 3,200.000 liber, za polovico manj ko prejšnje leto. Povprečna cena izvoznega hmelja je bila 19 cent., dovoznega pa 21 cent. za libro. Trgatev in sušenje hmelja se je vršilo letos v Oregonu mnogo skrbnejše nego minola leta; hmeljarji upajo na ta način pri pivovarnarjih priti na dober glas. V državi New Jork dobivajo hmeljarji po 23 — 25 cent. za svoj hmelj. Ta cena pa se jim še ne zdi dovolj visoka in ga zato ne prodajajo. Na njujorškem trgu vlada zategadelj mir in se notira za libro:

prima blago	1910	21—23 cent.
srednje blago	1910	19—21 cent.
letnik	1909	14—17 cent.
nemški hmelj	1910	42—45 cent.

Omeniti še treba, da se v Ameriki dela zdrava carinska politika v korist hmeljske produkcije. Kolikor je hmelja doma preveč, se ga izvažajo v inozemstvo. Amerika sama pa je določila na svoj hmelj visoko carino, s čimur skuša konkurenco tujega pridelka kolikor najbolj onemogočiti; nahaja pa se v ugodnem položaju, da lahko svoje blago brez carine izvažajo na Angleško, kjer pa zopet s krepko konkurenco cen domačega hmelja znižuje. **v. sp.**

Pravi in ponarejeni med.

(Slovenski listi se prosijo za ponatis.)

Ponarejanje živil je danes že zelo običajno; čim lažje se odjemalca zmoti, tem obširnejše in uspešnejše se ponavlja, da pa se s tem poštenemu producentu hudo škoduje, ni treba posebej povdarjati.

Med živila, ki se zelo lahko ponarejajo, prištevati je v prvi vrsti med, to pa le zaradi tega, ker večina odjemalcev ne pozna kakovosti, bistvenih lastnosti naravnega medu; zahteva se le, da je med sladek, in če je vrh tega še lepo svetel, se ga smatra za izvrstnega, in se plačuje tako drago, da presega tri- in štirikratno vrednost. Tak med pa je čisto lahko »pridelati«; treba je čebelar le v obilni meri krmiti sladkorno vodo, katero preneso v celice in jo, ko se je nepotrebni del vode izpuhtel, kakor med pokrijejo, goljufivi čebelar pa to potem zvetra in trgovci ga prodajajo kot najfinejši iztrčan med (Schleuderhonig) za pravi med visoko presegajočo ceno, odjemalci so pa tako nevedni, da tak med na škodo poštenim čebelarjem kupujejo. Povdarjati se pa mora, da se tako ponarejanje ne vrši v majhni meri, ampak kar po vagonih. Ali bi bilo drugače mogoče, da pride vsako leto toliko akacijevega in lipovega medu iz Ogrske, če bi se ne godile lumparije?! Res so tam razsežni gozdovi lip in akacij; toda pomisliti se mora, da tam tudi ne teče vsako leto med raz drevje, in da je paša tudi ravno tako odvisna od vremenskih pogojev, kakor pri nas, ko imamo komaj vsako četrto leto res izdatno pašo. Posebno občutljiv je akacijev cvet, ki le potem kaj da, ako je vreme vlažno, mirno brez vetra, ne mrzlo in tudi ne preveč vroče; kar se pa tiče lip, se mi dozdajšnja vsakoletna pričakovanja do izdatne lipove paše tudi niso uresničila, ampak je bila v lipovem cvetu navadno taka vročina, da je večino cvetja požgala. Na videz imajo taki ponarejalci nekaj čebelnih ljudstev, ker bi sicer bila goljufija le preveč očitna, za odjemalce tujih dežel pa še teh ne potrebujejo.

Kako pa da v drugih deželah ne teče toliko medu kot na Ogrskem?! V katero trgovino koli prideš, povsod ti je na razpolago ogrski med in če količkaj pomisliš, boš uvidel, da bi morale

potem takem čebele v brentah nositi med domov! Takih zlatih časov pa menda na Ogrskem tudi nimajo! — Trgovci računajo pri tem seveda z nevednostjo odjemalcev in delajo lepe dobičke; Zaradi tega tudi ne dobiš lahko trgovca, ki bi tvoj med prodajal po taki ceni, kakor ponarejenega, ker bi pri prvem premalo zaslužil. Treba pa je nekaj storiti, da se ljudi podučijo; če bodo odjemalci le enkrat razločevali pravi in ponarejeni med, da, če bodo le enkrat vedeli, da ima ta trgovec pristno strd, oni pa ne zanesljivo, kupovali bodo pri prvem, saj je vendar že vsakemu prirojeno, da bo raje kupil pristno blago kakor popačeno, če je tudi dražje. Žalibog pa poštenim potom ni mogoče vsako leto toliko pridelati, da bi se lahko vsem postreglo! Mi moramo pomagati našemu poštenemu pridelku do veljave, drugače res ostane čebelarstvo šport, ki je vedno pasiven. Ta naloga pa ni tako lahka, kakor bi si kdo mislil; niti strokovnjaku navadno ni mogoče reči, ali je pokazani mu med pristen ali ne, in kolikokrat sem moral ostati odgovor na tako vprašanje dolžan! Če bi si mogli pomagati z analizo, bi nam bil zakon od 16. jan. 1896 št. 89 iz leta 1897 državnega zakonika jako dobro došel; ta namreč med drugim zahteva, da se odjemalca s popačenim ali ponarejenim blagom ne sme motiti; toda začasno nimamo zanesljivega sredstva ugotoviti, kako se razločuje pravi med od ponarejenega. Za sedaj nam ne ostane nič drugega, kakor odjemalce seznaniti, kake lastnosti kaže pravi med, bodisi pri uživanju, bodisi pri shranjevanju i. t. d.

Večina ljudi smatra med za ponarejen, če se strdi. To je pa ravno narobe, zakaj pravi med se mora s časom strditi, če pa hočeš, da bo zopet tekoč, postavi le posodo v toplo vodo. Opozarjati pa moram, da ne postane ves med v gotovem času trd in tudi ni ves trd med jednak. Jesenski med (ajdov) se n. pr., če je količkaj na hladnem, že v enem mescu strdi, poletni, n. pr. lipov, ostane še v zimi tekoč; na drugi strani kristalizira nekteri med debelo, tako da izgleda kakor debelejši pesek, nekteri pa fino, in se vidi, kakor rumena maža. Mogoče, da ostane poletni med zaradi tega dalje tekoč, ker ga je solnčna toplota že nekaj skuhalo? Dejstvo je, da se trdi med v topli vodi stopi in to zopet porabijo večji čbelarji, ki računajo z zgorajšnim napačnim naziranjem odjemalcev, da pustijo med najprej se strditi, in ga potem pri naročilih zopet skuhamo; zaradi tega ostane tak med potem dalje časa tekoč; koliko pa se s takim kuhanjem medu škoduje, odjemalec ne ve; med namreč izgubi svoj lep vonj. Toda kaj je večini odjemalcev za vonj?! Da je »med« le čist, tekoč in sladek,

to zahtevajo, če je pa to kaka godla, za to se ne zmenijo! Ta vonj je značilen za pravi med in lepše ko med diši, bolj si lahko prepričan, da je naraven; izvira pa ta vonj od duhtečih cvetov in zaradi tega akacijin, ajdov, lipov med lahko takoj spoznaš, če poznaš vonj dotičnega cvetja. To naj odjemalci uvažujejo in naj jim bodi trdi med ljubši kakor tekoč; zakaj kristaliziran med je gotovo pristen; shranjen mora biti v zraku nedostopnih kozarcih in če hočeš, da postane tekoč, postavi ga v toplo vodo, pri čemur se lepi vonj, posebno če je voda primerno mlačna, ne bo zgubil. Seveda pa je včasih potreba čakati, in se ne sme zahtevati, da bi se moralo raztopljenje izvršiti že v kratkem času; tudi mora vse stati v toplem prostoru. Mogoče se bodo pri tem ravnanju ustavile na vrhu strdi bele pene, kar pa ne pride dalje vpoštev, kakor da se odstranijo.

Daljna važna lastnost pravega medu je poseben okus, ki pri uživanju nekaj po goltancu popraska. To je mravljinčeva kislina, katero čebele strdi primešajo, da postane trpežna in se drži, drugače bi se skisala. Če toraj kak med preveč gladko zdrči po grlu, potem bi lahko trdil, da ni prišel, ali vsaj ni ves iz cvetja. Na barvo se ne sme ozirati, namreč ne zahtevati vedno svitle barve, ker ta ni vedno najboljša.

Povdarjati pa moram, da daje vsaka rastlina poseben med glede barve, vonja, okusa in kristaliziranja; najlažje boš spoznal ajdov med, ki je čisto temen, včasih skoro črn, in ima oster duh in ravno tak okus; akacija daje lepo svitel, skoro prozoren med, ki ima zelo fin duh in mil okus; lipov med pa stoji glede vseh teh lastnosti nekako na sredi.

S tem sem nekoliko označil lastnosti pravega medu. Prosim odjemalce, naj te vrstice upoštevajo, naj pazijo, da se ne bo sleparilo njih in poštenih čebelarjev; kupite raje med pri znanem vam čebelarju, kakor nezanesljivega v trgovini; če bode te tako ravnali, škoda ne bo vaša, in ste si lahko v svesti, da podpirate dobro stvar. Zum — zum.

Z.

Srečno in veselo novo leto želi vsem naročnikom
 ————— in sotrudnikom —————
 uredništvo in upravništvo
 „Zadruge“.

Zadružne in gospodarske vesti.

Rusinske gospodarske zadruge. Rusinski narodni gospodarski list »Economist« prinaša poročilo o rusinskem zadružništvu, iz katerega povzemamo: Do leta 1898. so delovali v Galiciji Poljaki in Rusini skupaj na polju zadružništva. Tega leta so pa ustanovili Rusini »Krajevnyj sejuz kredytovyj«, ki obsega 234 zadrug. Lanskega leta je imel prometa 47,728.000 Kron. K sejuzu ne spadajo: Narodna trgovla, institucija podobna naši gospodarski zvezi, zavarovalno društvo »Dniester«, deželna kontrolna zveza rusinskih posojilnic in mlekarske zadruge. Število zadrug in članov vedno narašča. Bilo je:

Leta	število zadrug	število članov
1905	100	46.630
1906	134	59 548
1907	180	79.550
1908	227	88 842
1909	304	108 898

Letošnjega leta je bilo do meseca avgusta 390 zadrug. Deželna kontrolna zveza izdaja dva mesečnika (»Economist«, za ljudstvo pa »Samopomožč«) ki se tiskata skupaj v enajst tisoč izvodih. Poleg tega obstoje še posebna društva, ki se imenujejo »Narodni dom«, ker imajo za glavni namen postaviti »Narodni dom«, v katerem se nahajajo vsa rusinska društva in zadruge. Vsi »Narodni domi« skupaj predstavljajo vrednost 108.000 Kron.

»Narodna trgovla« obsega že 92 trgovskih zadrug, 12.500 članov, ki imajo 135.000 deležev. Denarni promet »Trgovle« je znašal lansko leto 2,989.000 Kron. Trgovskega prometa so imeli 1,582.000 Kron, a blagajniški promet je znašal 20,642.000 Kron. Na čelu ji stojita dva specialista, katera je poslala poprej »Prosvieta« v Irlandijo, kjer so izvrstno organizirane kmetijske zadruge, da se v tej stroki izobrazita. »Narodna trgovla« ima po raznih mestih vzhodne Galicije 19 podružnic, kjer je zaposlenih 150 uradnikov.

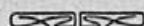
Največji žitni trgi v Ameriki. Mesto Winnipeg v zahodni Kanadi, ki je pred 10 leti bilo svetu še popolnoma neznano, zavzema danes prvo mesto med svetovnimi žitnimi trgi. Tekom enega leta, od avgusta 1909 do konca julija 1910, se je nabralo tam 3420 milijonov litrov pšenice, dočim v Mineapolis (Združene države), doslej največjem tržišču za pšenico, niti 3000 milj. litrov. Tekom kratkega časa je množina pšenice na vinipeškem trgu narasla za 50%, in že sedaj se računa, da postane mesto Winnipeg v kratkem tudi največje tržišče za oves in bo v tem oziru prekosilo Chikago. Ostala velika žitna tržišča v Ameriki so Buffalo, Duenth, Kansas-City, Chikago in New Jork.

Svetovna pšenična letina. V najnovejši izdaji mesečnika »The Crop Reporter«, ki ga objavlja poljedelski departement Združ. am. držav, se poroča glede pšenične letine drugih poljedelskih dežel, da čeprav je Evropa to pot pridelala prejkone za kakih 95 milijonov bušljev (1 bušelj = američansko - britanska mera = 35 — 36 l) manj nego lani, je vendar letošnja pšenična letina evropske celine še doslej druga po velikosti in kakovosti. Nadalje so lepe nade za obilen pridelek letošnje pšenične setve v deželah južne polute. Zlasti prihajajo pri tem v poštev Argentinija, Avstralija in Britanska Indija, katere dežele tvorijo s svojimi pšeničnimi letinami spomladi in po zimi za Evropo važna dobavilišča. Po vseh poročilih je poljedelski položaj v teh deželah, morda z eno izjemo, letos zelo upapoln. Skupaj je preceniti evropsko pšenično letino zadnjega leta na 1970 milijonov bušljev, in ta pridelek je presegel celo prejšnjo najboljšo letino, namreč iz leta 1906, še za 160 milijonov bušljev. Letos je evropski pšenični obrodek, navzlic obilni žetvi v podonavskih in balkanskih državah, in sicer zlasti vsled manjše letine na Ruskem in podnebnih neprilik na Francoskem, zaostal za 80 do 100 milijonov

bušljev za lanskim. Za sedmere evropske dežele, ki prihajajo posebno v poštev, se glase uradne številke za letos in lani takole:

	Bušljev	
	1910	1909
Rusija	600,000.000	711,000.000
Francija	268,000.000	356,000.000
Ogrsko	185,000.000	113,000.000
Italija	153,000.000	183,000.000
Špansko	137,000.000	144,000.000
Rumunija	106,000.000	57,000.000
Bolgarija	57,000.000	37,000.000
Skupaj	1.506.000.000	1.601,000.000

V gorenji razpredelbi navedene evropske dežele, posebno Velika Britanija, Belgija, Holandija, Nemčija, Avstrija in skandinavske države, so pridelale lani skupaj 369 milijonov bušljev pšenice. Letošnji obrodek pšenišč v teh deželah se utegne od prejšnjega le malo razlikovati.

Spoštovani zadrugarji in prijatelji zadružništva!

Z Novim letom stopamo v XIX. letnik lista »Zadruga«. Ne dvomno je, da je list dozdej neumorno, vztrajno in dosledno zagovarjal in branil interese nele slovenskega zadružništva, ampak slovenskega kmetijstva sploh. Na drugi strani pa je podajala »Zadruga« osobito v zadnjem letu obširen in lep znanstveni material za vsakogar, ki hoče globlje proučiti agrarno in zadružno vprašanje ter je postala s tem agrarna slovenska revija, kakoršne smo potrebovali. Da se v tem in v drugih ozirih spopolni, je potrebno na eni strani, da sodelujejo s spisi v njej vsi slovenski kmetijski in zadružni strokovnjaki z aktualnimi in znanstvenimi spisi, na drugi strani pa, da slovenski narodnjaki, ki jim je pri srcu napredek kmetijstva in zadružništva našega, z naročevanjem lista in z nabiranjem naročnikov podpirajo naše podjetje. Tako bo omogočeno nam glasilo našega zadružništva vedno bolj izpopolnjevati, slovensko zadružništvo pa bo imelo v močni »Zadrugi« krepko zaščitnico in svetovalko. V tem znamenju vsem našim prijateljem: srečno in veselo Novo leto!

Uredništvo.

Prihodnja številka »Zadruga« izide v prvi polovici prosinca 1911. Vse zadruga, ki mislijo sklicati občne zборе že za prvi mesec, naj pravočasno vpošljejo tozadevna naznanila. Vse prijatelje »Zadruga« in zdravega kmetijskega zadružništva prosi nadaljne naklonjenosti

uredništvo.

